

VỀ PHONG CÁCH LÀM VIỆC HỒ CHÍ MINH

TS TRẦN HẢI*

Phong cách làm việc Hồ Chí Minh phản ánh những phẩm chất cao đẹp của người chiến sĩ cách mạng và chiến sĩ quốc tế lỗi lạc, đã dâng hiến cả cuộc đời cho sự nghiệp cách mạng, cho lợi ích của giai cấp công nhân và nhân dân lao động. Chúng ta có thể bước đầu khái quát phong cách làm việc Hồ Chí Minh ở một số nội dung cơ bản sau:

Gắn bó chặt chẽ với quần chúng

Hồ Chí Minh luôn thể hiện niềm tin sâu sắc đối với nhân dân. Người thường nói: "... có lực lượng dân chúng việc to tát mấy, khó khăn mấy làm cũng được. Không có, thì việc gì cũng không xong. Dân chúng biết giải quyết nhiều vấn đề một cách đơn giản, mau chóng, đầy đủ, mà những người tài giỏi, những đoàn thể to lớn, nghĩ mãi không ra"¹. Do có niềm tin vào trí tuệ và sức mạnh của nhân dân, tự đáy lòng, Hồ Chí Minh thể hiện tình nhân ái bao la đối với con người, đối với mọi tầng lớp nhân dân. Người luôn nhắc nhở cán bộ phải nêu cao tinh thần trách nhiệm đối với lợi ích của nhân dân, phải dựa vào sức mạnh và trí tuệ của quần chúng trong mọi hoạt động, tìm cách giải thích cho quần chúng hiểu để thi hành chủ trương, chính sách cho đúng. Người căn dặn: "Chúng ta phải ghi tạc vào đầu cái chân lý này: dân rất tốt. Lúc họ đã hiểu thì việc gì khó khăn mấy họ cũng làm được, hy sinh mấy họ cũng không sợ. Nhưng trước hết cần phải *chịu khó tìm đủ cách* giải thích cho họ hiểu rằng: những việc đó là *vi lợi ích của họ mà phải làm*"². Hồ Chí Minh lưu ý cán bộ phải luôn gần gũi, lắng nghe ý kiến của quần

chúng để thấu hiểu tâm tư, nguyện vọng của quần chúng; giữ chặt mối liên hệ với quần chúng và Người cho rằng "đó là nền tảng lực lượng của Đảng và nhờ đó mà Đảng thắng lợi"; ngược lại, nếu "cách xa dân chúng, không liên hệ chặt chẽ với dân chúng, cũng như đứng lơ lửng giữa trời, nhất định thất bại"³.

Không những chỉ biết tôn trọng, bảo vệ lợi ích quần chúng, biết dựa vào họ để làm việc, mà còn phải biết tìm ra những hình thức tổ chức, cách làm việc phù hợp với trình độ, tâm lý, phong tục... của quần chúng và biết sửa chữa những điều không phù hợp. Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: "Bao nhiêu cách tổ chức và cách làm việc, đều vì lợi ích của quần chúng, vì cần cho quần chúng. Vì vậy, cách tổ chức và cách làm việc nào không hợp với quần chúng thì ta phải có gan để nghị lên cấp trên để bỏ đi hoặc sửa lại. Cách nào hợp với quần chúng, quần chúng cần, thì dù chưa có sẵn, ta phải đề nghị cấp trên mà đặt ra. Nếu cần làm thì cứ đặt ra, rồi báo cáo sau, miễn là được việc"⁴. Người phê phán nghiêm khắc bệnh quan liêu, xa rời quần chúng của những cán bộ chỉ loay hoay quanh các bàn giấy để quyết định những chủ trương, bất chấp lợi ích và nguyện vọng quần chúng. Người yêu cầu phải nghiêm khắc xử lý, "phải thái đi" những cán bộ mắc bệnh quan liêu, bệnh bàn giấy, không làm được việc.

Phong cách làm việc khoa học

Với kinh nghiệm hoạt động phong phú, Hồ Chí Minh đã có những chỉ dẫn quý báu về phong cách làm việc. Người nói: "Gặp mỗi vấn đề, ta phải đặt câu hỏi: Vì sao có vấn đề này? Xử trí như thế này, kết quả sẽ

* Học viện CTQG Hồ Chí Minh

ra sao? Phải suy tính kỹ lưỡng. Chớ hấp tấp, chớ làm bừa, chớ làm liều. Chớ gặp sao làm vậy"⁵.

Theo Người, điều quan trọng trước tiên thể hiện tính khoa học trong hoạt động của người cán bộ là "Phải quyết định mọi vấn đề một cách cho đúng". Muốn vậy, "Việc gì cũng phải điều tra nghiên cứu rõ ràng cẩn thận và phải làm đến nơi đến chốn. Phải hiểu rằng: Đảng có hiểu rõ tình hình thì đặt chính sách mới đúng. Mà muốn Đảng hiểu rõ thì đảng viên và cán bộ phải điều tra và báo cáo rõ ràng tình hình từng xã, từng huyện, từng tỉnh, từng khu. Nếu không biết rõ tình hình mà đặt chính sách thì kết quả là "nổi vuồng úp vung tròn, không ăn khớp gì hết"⁶.

Để nắm được tình hình một cách đầy đủ, cụ thể, ngoài những báo cáo, số liệu được cung cấp một cách trung thực, cần phải lắng nghe ý kiến quần chúng nhân dân. Muốn quyết định đúng phải biết "so đi sánh lại, phân tích rõ ràng" và Người gọi đó là cách làm việc có khoa học", đó là phương pháp rất quen thuộc của quần chúng. "Đặc điểm rõ nhất trong tư tưởng của dân chúng là họ hay so sánh... Vì sự so sánh kỹ càng đó, mà cách giải quyết của dân chúng bao giờ cũng gọn gàng, hợp lý, công bình"⁷.

Theo Người, "tội báo cáo láo", "làm được ít, suýt ra nhiều, để làm một bản báo cáo cho oai, nhưng xét kỹ lại thì rỗng tuếch" là "đối trá với Đảng, có tội với Đảng"⁸, cần phải kiên quyết lên án và xử lý nghiêm minh.

Những người kiêu ngạo cho mình đã biết rồi, không cần nghe ai nữa, và những người "cứ ngồi trong phòng giấy mà viết kế hoạch, ra mệnh lệnh" họ sẽ không bao giờ hiểu biết hết sự thật và không thể có những chủ trương sát đúng.

Người phê phán thói xu nịnh và những cán bộ không thích nghe những lời ngay thẳng, trung thực và cho rằng chính điều đó đã làm "mờ mắt" người cán bộ trong việc đánh giá tình hình công việc và tình hình cán bộ.

Theo Hồ Chí Minh, phong cách làm việc khoa học còn phải được thể hiện trong việc tổ chức thi hành các quyết định. Người nói: "... bất kỳ việc gì, chúng ta phải bắt đầu từ gốc, dần dần đến ngọn, từ ít đến nhiều, từ hẹp đến rộng. Chớ nên tham mau, tham nhiều trong một lúc"⁹. Người cho rằng, bất kỳ người lãnh đạo nào cũng phải làm

như thế, phải giải quyết việc thiết thực ở một phạm vi cụ thể, rút kinh nghiệm để chỉ đạo chung cho phong trào, đồng thời tự nâng cao năng lực của mỗi người. Khi làm xong một công việc, phải tổng kết kinh nghiệm công tác, dù thành công hay thất bại cũng phải rút kinh nghiệm "đến cội rễ", phải phân tích rõ ràng và kết luận, để làm "khuôn phép" cho những công việc khác, và coi đó là "thìa khoá phát triển công việc và để giúp cho cán bộ tiến tới"¹⁰.

Phong cách làm việc thiết thực, cụ thể

Hồ Chí Minh đã nhiều lần phê phán bệnh "hữu danh vô thực", bệnh "hình thức" và chỉ rõ những biểu hiện của bệnh ấy trong hoạt động của cán bộ như việc ra chỉ thị, nghị quyết, các khẩu hiệu chưa phù hợp với điều kiện thực tế, không gắn với quần chúng, với cơ sở. Trong chỉ đạo thiếu có kế hoạch, biện pháp cụ thể; không kiểm tra, không tổng kết kinh nghiệm; khai hội thì hình thức rầm rộ, nhưng nội dung nghèo nàn; nội dung tuyên truyền huấn luyện không gắn với thực tiễn, không giúp ích cho công tác của cán bộ và quần chúng; viết và nói dài dòng mà nội dung không thiết thực. Đó là những cán bộ mắc bệnh nói suông, lời nói không đi đôi với việc làm. Người viết: "Trong Đảng ta, có một số người như thế. Chỉ biết nói là nói, nói giờ này qua giờ khác, ngày này qua ngày khác, nhưng một việc gì thiết thực cũng không làm được"¹¹. Người cho rằng, bệnh "hữu danh vô thực" là căn bệnh dễ nảy nở và phát triển trong điều kiện Đảng cầm quyền. Khi chưa có chính quyền, phải hoạt động trong sự kiểm soát gắt gao của kẻ thù, mọi hoạt động của người cán bộ phải cân nhắc, tính toán kỹ lưỡng, ngược lại, sẽ bị trả giá đắt tức khắc. Trong điều kiện Đảng cầm quyền, những hoạt động được thông qua nhiều hình thức tổ chức, quy chế hoạt động đa dạng, phức tạp... Những hình thức này nếu không được hoàn thiện, cán bộ không thấy rõ trách nhiệm sẽ dẫn tới quan liêu, xa rời quần chúng, xa rời thực tế. Để chữa căn bệnh này, Hồ Chí Minh yêu cầu: Khi ra các quyết định, kế hoạch hoạt động phải căn cứ vào tình hình thực tế, năng lực cán bộ, trình độ giác ngộ, thói quen sinh hoạt, tâm lý, nguyện vọng của quần chúng... Không được suy tính chủ quan mà phải đi đến tận nơi, xem tận chỗ.

Người đã phê phán "bệnh khai hội" không có kế hoạch, không chuẩn bị kỹ càng, không thiết thực; khai hội quá nhiều, quá lâu, làm cho cán bộ và quần chúng "sợ khai hội".

Người còn phê phán "bệnh sách vở, lý luận suông", xa rời thực tế. Người nói: "Mở lớp huấn luyện là một việc rất tốt, rất cần. Nhưng phải hiểu rằng: học cốt để mà làm. Học mà không làm được, học mấy cũng vô ích.

Vì vậy, huấn luyện phải *thiết thực*, sao cho những người đến học, học rồi, về địa phương họ có thể thực hành ngay"¹².

Phong cách làm việc dân chủ

Người nhận xét: "Nếu ai nói chúng ta không dân chủ, thì chúng ta khó chịu. Nhưng nếu chúng ta tự xét cho kỹ, thì thật có như thế.

Đối với cơ quan lãnh đạo, đối với những người lãnh đạo, các đảng viên và cán bộ, dù có ý kiến cũng *không dám nói*, dù muốn phê bình cũng sợ, *không dám phê bình*"¹³.

Người đã nêu lên những tác hại của tình trạng thiếu dân chủ. Nó gây nên sự cách biệt giữa cấp trên và cấp dưới, giữa Đảng và quần chúng. Hậu quả là trong công tác thực tế, cấp lãnh đạo không thể hiểu rõ tình hình để đề ra chủ trương đúng đắn; cấp dưới thì thiếu tinh thần hăng hái và sáng tạo. Vì vậy, Người thường nhắc cán bộ chớ nên "kiêu ngạo, tự tôn tự đại" mà phải khiêm tốn, lắng nghe ý kiến cấp dưới, lắng nghe ý kiến của quần chúng mới phát huy được quyền dân chủ, mới tiếp thu được kinh nghiệm của quần chúng đồng đảo. Người lãnh đạo có đức tính đó sẽ tập hợp được trí tuệ tập thể và đó là nguồn gốc của các quyết định khoa học, chính xác. Đó còn là cơ sở để đoán kết nội bộ, đoán kết quần chúng, xây dựng được mối quan hệ xã hội tốt đẹp. Khiêm tốn còn là biểu hiện của sự tôn trọng con người, hơn nữa, người khiêm tốn không bao giờ tự cho mình là đủ, sẽ không ngừng học hỏi và đó là tiền đề của sự tiến bộ. Hồ Chí Minh nói: "... người lãnh đạo không nên kiêu ngạo, mà nên hiểu thấu. Sự hiểu biết và kinh nghiệm của mình cũng chưa đủ cho sự lãnh đạo đúng đắn. Vì vậy, ngoài kinh nghiệm của mình, người lãnh đạo còn phải dùng kinh nghiệm của đảng viên, của dân chúng, để thêm kinh nghiệm của mình.

Nghĩa là một giây, một phút cũng không thể giảm bớt mối liên hệ giữa ta và dân chúng. Nghĩa là phải lắng tai nghe ý kiến của đảng viên, của nhân dân, của những người "không quan trọng"¹⁴.

Người chỉ cho chúng ta thấy rằng, phong cách làm việc dân chủ chính là liều thuốc kích thích tinh hăng hái và phát huy đầu óc sáng tạo, là nguồn gốc tạo nên hiệu quả công tác. Người nói "*Dân chủ, sáng kiến, hăng hái*, ba điều đó rất quan hệ với nhau. Có dân chủ mới làm cho cán bộ và quần chúng đề ra sáng kiến. Những sáng kiến đó được khen ngợi, thì những người đó càng thêm hăng hái, và người khác cũng cũng học theo. Và trong khi tăng thêm sáng kiến và hăng hái làm việc, thì những khuyết điểm lặt vặt cũng tự sửa chữa được nhiều"¹⁵.

Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm tới phong cách dân chủ trong thực hiện đường lối và chính sách cán bộ. Cần phải hết sức lắng nghe ý kiến của cán bộ và quần chúng và phải dân chủ trong việc xem xét, đánh giá, sử dụng cán bộ, chống lối độc đoán, gia trưởng, chuyên quyền. Một người lãnh đạo tốt phải làm sao cho cán bộ và đảng viên dưới quyền mình "cả gan nói, cả gan đề ra ý kiến", "có gan phụ trách, có gan làm việc".

Người chỉ ra rằng nếu trong một đơn vị, cán bộ dưới quyền không dám nói gì, bảo sao làm vậy, không phê bình, lại tăng bốc cấp trên là một hiện tượng xấu. Vì không phải họ không có gì để nói, không phải họ dốt, mà chính là do bản thân người lãnh đạo đã mắc phải tật xấu.

Một thực tế hiện nay là, nhiều khuyết điểm, yếu kém trong phong cách làm việc của đội ngũ cán bộ mà Hồ Chí Minh đã phê phán trước đây, vẫn còn tồn tại, dưới nhiều dạng, có mặt còn nghiêm trọng hơn.

Bởi vậy, việc tìm hiểu, học tập phong cách làm việc Hồ Chí Minh để vận dụng vào đổi mới phong cách, lối làm việc, đổi mới phương thức lãnh đạo là việc làm rất có ý nghĩa thực tiễn.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, CTQG, H, 1995, T.5, tr.295, 246, 286-245, 286, 246, 239, 266-267, 256-257, 295-296, 242, 243, 287, 303, 243, 285, 244.